

ובתפלה ממתיק בשורש עד שיצא אח"כ טוב. [וזה ענין ימי אלול שהוא שלשים יום לפני ראש השנה שואלין ודורשין בענינו, שלשים יום מקודם הוא זמן ההכנה. וידוע דראש השנה נקרא היום הרת עולם וכו', שהוא המחשבה שעלה לברוא במדת הדין. דהיינו סוף מעשה שהוא עת קץ ועולם הבא, שאז יהיה יצחק ראש ההנהגה כנודע, שיהיה כל מיני טובה בדין, זה היה במחשבה תחלה. ולהמתיק גם הדינים דמחשבה בשרשם, שהוא עומק ראשית דמחשבה [שזהו הנקרא מזלל כמו שכתבתי במקום אחר] מקדימים באלול להתפלל. ולהמתיק שם בעומק ראשית אין שייכות אף לרושם רע כלל כידוע. ולכן אמרו בספר יצירה דחדש אלול ב"י, כידוע דכרי רבותינו ז"ל במנחות (כט:): על פסוק כי ביה וגו' (עוה"ב נכרא ב"י) העולם הזה ב'ה'. ולכך חדש ניסן שהוא כפי סוף הבריאה ומעשה עולם הזה ב'ה'. ועולם הבא ב"י, והיה ראוי להיות כן תשרי, אבל ידוע דהזמנים ישראל הוא דמקדשי להו, והם קדשו לאלול בקדושה זו, כי רצו להמתיק בשרשן. ולכך אלול ב"י והוא על שם המחשבה כנודע, ושלשים יום קודם היינו המחשבה לחשוב זו המחשבה, שהמחשבה דכוכה בשרשה.]

[קע] **כשהקב"ה רוצה להטיב לאדם ורוצה** רק שיתפלל האדם על הדבר, אז מומין לפניו צער או פחד מעין דבר זה. וכדרך שאמרו ז"ל (יבמות סד.) מפני מה היו אמהות עקרות כו', מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתם של צדיקים. או רואה אחר מעונה באותו דבר ומבקש רחמים עליו, כדי שיהיה הוא נענה, וכמו שכתוב פחד פחדתי ויאתיני. כי כל דבר שהש"י רוצה להביא לעולם או לאדם הוא מתפשט לכמה גוונים, ויש בו ההיפך גם כן ח"ו, וכדרך שאמרו (שמו"ר פ"ל וזח"ג רטז:): בדור המבול שהיו עתידין לקבל תורה אילו

ממתקין העוונות. והחטאים והדינים והיסורים הכל דבר אחד, כמו שאמרו ז"ל (ב"ב טז.) יורד ומסית עולה ומקטרג יורד ונוטל נשמה. והרי אמרו ז"ל (ברא"ר פ"ג) אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות, היינו דהמלאך נקרא כח אותו דבר (וכמו שכתב במורה נבוכים ויציבא מילתא גם מטעם חכמי האמת כמו שכתבתי במקום אחר) וכל כח וכח מיוחד בפני עצמו. ועל כרחק דזה הכל ענין אחד, ובעולם הכסא ששם מלך יושב על כסא דין — נקרא דינים, ובעולם המלאכים — חטאים כמו שאמרו ז"ל (מד"ר איכה א, ו) מתיש כח פמליא של מעלה, ולמטה — יסורים. והמתקת החטאים הוא המתקת הדינים, ועל ידי התשובה אז נעשה המתקת הדינים בשרשם, כי השרש הכל בלב, ועיקר תשובה בלב זה נקרא המתקה בשורש. וזהו גם כן הפחד בדברי תורה דשרי, שמפחד על מה שעבר על דברי תורה, וכמו שכתוב בעזרא שהעם רעדו מאד על העבירה, ולא שמפחד מפני מילי דעלמא, זהו אשרי אדם מפחד. כי הוא המתקה בשרש דאתהפיך מרירו למתוק, שהפחד עצמו שמחה, כמו שאיתא כתנא דכי אליהו רבה (ריש פ"ג) אני שמחתי מתוך יראתי ויראתי מתוך שמחתי, וזה אי אפשר רק ביראת ה', אבל בשאר יראות רק מביא לידי שמחה אח"כ.

[קסט] **כאשר נופל על אדם פחד מאיזה דבר, אז תיכף יבקש רחמים להנצל מזה, כי לכך עוררוהו מן השמים בפחד זה. כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין מד:): לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. ומנין יודע קודם מן הצרה רחמנא ליצלן, רק הש"י מעורר על ידי הפחד. כי יש דינא קשיא רחמנא ליצלן, שאי אפשר להמתיק אחר צאתו לאויר העולם, רק צריך להמתיקו בשרשו בעודו כבטן אמו. דמזל הוא השורש כידוע וכמו שכתבתי במקום אחר, ומזליה חזי מה שהוא בשרש עדיין, ומיבעית.**

זכו, וכן בכל דור ובכל אדם, ולכך כשמתעורר מדה זו לטובה מתעורר גם כן ההיפך ח"ו, ומרגיש פחד ומתפלל ובא הטוב, אבל לעולם הוא בא הדבר שמתפחד, רק שכא ההיפך דהיינו כל מיני טובה שבדבר זה, חזק ענין מה שאמרו (ברא"ר פס"ו) צדיקים תחלתן יסורין וסופן שלווה, פירוש בכל דבר וכל מדה טובה וענין טוב תחילת הכניסה בו הוא בצער, כטעם כל התחלות קשות [על דרך שאמרו (בגיטין מג.) אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם], וכדרך שאמרו בפרק קמא דברכות (ה.) שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן על ידי יסורין, תורה ארץ ישראל והעולם הבא, וכבריינו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (שבת עז:). לפי שהעולם הזה רובו רע כידוע, ולכך כל דבר שמתעורר בו רואה הוא מקודם כח הרע שבו ומצטער, ועל ידי הצער ממתיקו, ומיד סופו שלווה, וכענין תלתא דפורענותא ושבע הנחמתא שתקנו רז"ל (להפטרות), שהם שלש ראשונות ושבע תחתונות, שהתחלה חלוק לשלשה והסוף לשבעה כידוע³⁵, והתחלת כל פעולה הוא מצד הכרח הפועל שחסר לאותה פעולה, אם כן ההתחלה מצד החסרון שהוא חסר ודחוק לכך.

ומן המיצר קראתי יה, שמתוך הצער זועק לה ועושה במרחב, שזה נקרא נחמה דהיינו שמתנחם על צער העבר, שרואה שאין צער, כענין ונסחם ואין רודף (ויקרא כו.) כי

משה רבינו ע"ה אוהב ישראל היה כודאי לא קללם, רק בכל קללה טמון הברכה שיש בו, שאי אפשר להגיע לו רק על ידי הקללה, ובקללת הניסה, שם הוא הברכה שאין רודף כלל, וכשמתעורר הארה זו להכיר שאין רודף כלל, מתעורר גם כן ההיפוך שהוא הניסה, ועל ידי הניסה מכיר תיכף אמיתות יחוד הש"י עד שאין רודף כלל, וכן בקללת ולא תאמין כחיך, הודיעך שאפילו בקללה הם קרויים חיים, ולא כרשעים שבחיים קרויים מתים, אלא שהם מגודל הפחד עד שלא יאמינו גם ככך שיש להם חיי עולם, בהכירם מעשיהם, ובאותו פסוק נתגלה זה שכל ישראל יש להם חיים, דאומות העכו"ם קרויים מתים ואין להם חיים כלל להאמין בהם, וכשמתעורר פחד זה שאינו מאמין בעצמו כלל אם יש לו חלק לעולם הבא, מתעורר גם כן ההבטחה הברורה שיש לו חלק לעולם הבא, וכן בכל דבר.

35. כחצנו לשלוש ספירות הראשונות כח"ב שהם כנגד עולם המחשבה ומה שלפני המחשבה, ושבע תחתונות הם תגית נהיים שהם כנגד עולם הרגש והמעשה ועל זה רומז בהמשך, מן המיצר קראתי יה, האותיות י' ו'ה' רומזות על שלושת הספירות הראשונות, י' על כתר וחכמה ו'ה' על בינה, ואז הוא עוד במיצר, וכשיזרז למרחב, לשבע תחתונות, מתחילה הנחמה.

36. סנהדרין קב. א: "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם, תנא משום ר' יוסי: עת היא מוזמנת לפורענות והיא בשת היא וירד יהודה מאת אחיו, תנא משום ר' יוסי: עת מוזמנת לפורענות... וילך רחבעם שכס כי שכס בא כל ישראל להמליך אותו, תנא משום ר' יוסי: מקום מוזמן לפורענות בשכס עינו את דינה, בשכס מכרז אחיו את יוסף, בשכס נחלקה מלכות בית דוד, ועוד שם "אמר ר' יוסי שיש עת מוזמנת לטובה, שנאמר: בעת רצון עניתיך", ובתענית כה. א: מסופר על ר' אלעזר בן פדת שגולד בשעה של עוני ומחסור, ולא ניתק היה לשנות את מולו הרע אלא על ידי שיטות ויחזור שנית לעולם ואולי יולד בשעה מצלחת יותר, וסכל מקום הראו לו בחלום שמוזמן לו שכר גדול לעוה"ב